

גליון תשס"ג (שנה ט"ז)

פרשת ואתחנן תשע"ט

האם יש איסור ללמד תורה לבנו הקטן שיועד לדבר ואינו יכול לברך ברכת התורה?

בפרשת ואתחנן תשע"ט ושנתם לבניך.

איתא בגמ' סוכה מ"ב ע"מ א' תנו רבנן קטן היודע לדבר, אביו מלמדו תורה, מאי היא, אמר רב המנונא, תורה צוה לנו משה מורשה.

נחלקו הפוסקים האם קטן שיועד לדבר יש חיוב מהתורה לאביו ללמדו תורה או רק דין דרבנן משום חינוך או אפילו מדרבנן אין חיוב.

בשו"ע הרב הלכות תלמוד תורה פ"א ה"א כתב אף על פי שהקטן פטור מכל המצוות, וגם אביו אינו חייב לחנכו במצוות מן התורה אלא מדברי סופרים, אבל תלמוד תורה מצות עשה מן התורה על האב ללמד את בנו הקטן תורה, אעפ"י שהקטן אינו חייב, שנאמר ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם.

אבל בטורי אבן הלכות תלמוד תורה פרק א' הלכה א' על מה שכתב הרמב"ם שם "קטן אביו חייב ללמדו תורה שנאמר ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם" הקשה ז"ל לכאורה משמע מדברי רבינו שהוא דאורייתא מדהביא הפסוק, ונראה שדייק מדכתיב לדבר בם משמע מיד שיועד לדבר חייב ללמדו, אבל משמעות הגמ' סוכה מ"ב משמע שהוא רק מטעם חינוך כמו חינוך מצות דחשיב שם שאביו חייב לחנכו, אח"כ מצאתי בספרי פרשת עקב "לדבר בם" מכאן אמרו כשהתינוק יודע לדבר אביו מלמדו תורה, ונראה שהוא מדרבנן מטעם חנוך וקרא אסמכתא בעלמא ולכן כתב מכאן אמרו, עיי' בשו"ת שבט הלוי חלק ז' סימן קנ"ח מה שתיריך.

ובשו"ת מהרי"א אורח חיים סימן פ"ב כתב דאינו חיוב לא מהתורה ולא מדרבנן, דמהא דלא קאמר בגמ' קטן היודע לדבר אביו חייב ללמדו תורה, על כרחך היינו טעמא משום דקטן היודע לדבר עדיין לא הגיע לחינוך וליכא חיובא על אביו בזה רק עצה טובה הוא שיהיה פתח דבריו יאירו בדברי קדושה.

יש להקשות: איך מותר ללמד לקטן שאינו יודע לומר ברכת התורה, הרי נותן לו איסור בידיים תורה בלא ברכת התורה, כך מקשה בשו"ת שלמת חיים אורח חיים סימן מ"ה.

איכא כמה תרוצים:

- א. אף למ"ד דברכת התורה הוי דאורייתא, אבל האיסור ללמוד קודם הוי לכו"ע רק דרבנן, ולשיטת הרשב"א דאיסור דרבנן ספינן לתינוק בידיים לצרכו של תינוק, אתי שפיר, כך תירץ השואל בשו"ת שלמת חיים אורח חיים סימן מ"ה.
- ב. כאן גילתה התורה שמותר כיון שהתורה אומרת ולמדתם אותם משעה שיועד לדבר, לכן מותר, כך תירץ בשו"ת שלמת חיים אורח חיים סימן מ"ה.
- ג. אין חייב בברכת התורה, א"כ אין כאן ספיית איסור, כך תירץ הגר"ח קנייבסקי שליט"א.

האם יש איסור לומר דבר תורה לחילוני כיון דמסתמא לא בירך ברכת התורה?

איתא ברמב"ם הלכות תלמוד תורה פרק א' הלכה ב' כשם שחייב אדם ללמד את בנו כך הוא חייב ללמד את בן בנו שנאמר והודעתם לבניך ולבני בניך, ולא בנו ובן בנו בלבד אלא מצוה על כל חכם וחכם מישראל ללמד את כל התלמידים אף על פי שאינן בניו, שנאמר ושנתם לבניך מפי השמועה למדו בניך אלו תלמידך שהתלמידים קרויין בנים שנאמר ויצאו בני הנביאים, אם כן למה נצטוה על בנו ועל בן בנו, להקדים בנו לבן ובן בנו לבן חבירו.

יש לחקור האם יש איסור לומר דבר תורה לחילוני ודבר זה שכיח בנהגי מוניות שמבקשים הרבה פעמים דבר תורה כיון דמסתמא לא בירך ברכת התורה ומכשילו בלימוד התורה בלא ברכה הויא כהא דקימ"ל אור"ח סימן קס"ט ע"ב י' שאין ליתן דבר מאכל אלא למי שיועד בו שיברך עליה או דילמא ליכא איסור.

הנה מרן הגאון רבי יוסף שלום אלישיב זצוק"ל מובא בספר השוקי חמד ברכות כ"א ע"מ א' נשאל מאדם שישב ליד חילוני באטבוס והתחיל לדבר איתו בדברי תורה כדי לקרב אותו לאבינו שבשמים ובא לשאלו אח"כ האם היה מותר לו לומר דברי תורה לחילוני הרי מכשילו באיסור לימוד התורה קודם ברכת התורה דמסתמא לא בירך.

ופסק דאין שום איסור בזה משום כמה טעמים:

- א. דלא נתכוין לקיים בשיחה זו מצות תלמוד תורה ויתכן שבאופן זה לא חייבים לברך על התורה, כי הוא התעניין בתורה לשמוע חכמתה ובינתה אבל לא נתכוין לקיים בשיחה זו מצות עשה ושנתם לבניך ודברת בם.
- ב. **ובחשוקי חמד:** הביא ראייה לכך מהנאמר בחכמת שלמה אור"ח סימן תרפ"ז ס"ב שהקשה, מה רבותא דמבטלין תלמוד תורה למקרא מגילה, הרי מגילה הוי נמי תורה, והשיב אם מכווין למצוות מגילה, לא מקיים בו תלמוד תורה, אם כן כ"ש שאם מכווין לחכמה, לא מקיים בזה מצוות תלמוד תורה, ולכן מותר לדבר עמו הגם שלא בירך.

ב ברכת התורה היא מצוה, אבל אם אי אפשר לברך כגון שלא זוכר מה מברכים עליה, אין איסור ללמוד, ואם כן כשלא ניתן לבקש מהחילוני בשלב זה שיברך עדיף שילמד ולא יתבטל מהתורה הגם שלא בירך, ובספר מעדני אשר מתן תורה ע"מ קכ"ו הארכתי בשם הפוסקים שאין איסור ללמוד בלא ברכת התורה **מעדני אשר:** לפי הנ"ל אתי שפיר נמי השאלה דלעיל איך מותר ללמד תינוק בלא ברכת התורה.

גליון זה נודב ע"י ידידנו הרב **חיים בעק** שליט"א בני ברק לרגל שמחת הבר מצוה לבנו היניק וחכים כמר **אליעזר זוסיא** נ"ו יאה רעוא שבזכות זיכוי רבבות ירווה נחת מכל יוצאי חלציו ויצליח בכל אשר יפנה

גליון זה נודב ע"י ידידנו הרה"ג רבי **יצחק קאף** שליט"א ירושלים מנהל ומייסד ת"ת עצת אמת לעילוי נשמו אמו מרת **שרה דינה יהודית** בת הרב **זאב מאיר** ז"ל נפטרה כ"ב מנחם אב ת.נ.צ.ב.ה.

גליון זה נודב ע"י ידידנו אחי היקר הגאון **יצחק שמואל שוורץ** שליט"א רב ביהמ"ד חיסדא וראש כולל עמק התורה לרגל שמחת הבר מצוה לבנו היניק וחכים כמר **אהרן** נ"ו יאה רעוא שבזכות זיכוי רבבות ירווה נחת מכל יוצאי חלציו ויצליח בכל אשר יפנה

גליון זה נודב ע"י ידידנו הגאון **שלמה זלמן עלבויגן** שליט"א מח"ס משנה ברורה המקוצר לעילוי נשמת זקנתו האשה החשובה מרת **לאה** בת הרה"צ ר' **שמחה הלוי** ע"ה נלב"ע כ"א אב ת.נ.צ.ב.ה. ולעילוי נשמת רבן של ישראל **האדמו"ר הרה"ק רבי אהרן מבעלזא זי"ע** לרגל יום ההילולא כ"א אב ת.נ.צ.ב.ה.

גליון זה נודב ע"י ידידנו שלוחא דרבנן הרב **משה אבוטבול** שליט"א מח"ס תורת משה לרגל שמחת הבר מצוה לבנו היניק וחכים כמר **אליהו** נ"ו יאה רעוא שבזכות זיכוי רבבות ירווה נחת מכל יוצאי חלציו ויצליח בכל אשר יפנה

גליון זה נודב ע"י ידידנו המכבד את ה' בגרונו הרב **אהרלה סאמאט** שליט"א בית שמש לרגל שמחת הולדת נכדו בכורו בן לבנו ידידנו הרב **אברהם יצחק** שליט"א יאה רעוא שבזכות זיכוי רבבות ירווה נחת מכל יוצאי חלציו ויצליח בכל אשר יפנה

מי שלמד עם בנו של חבירו ללא רשות

האם חייב לשלם לאב עשרה זהובים שחטף לו מצוה?

איתא בגמ' ב"ק צ"א ע"מ ב' חולין פ"ו ע"מ א' מעשה באחד ששחט וקדם חבירו וכסה וחייבו רבן גמליאל ליתן לו י' זהובים משום שחטף את המצוה.

ובזמן הזה איתא בטור יור"ד סימן כ"ח דלא גובין כיון דאין דנין דיני קנסות.

יש להסתפק בחוטף בנו של חבירו ולומד עמו תורה אם צריך לשלם להאב י' זהובים או לא.

הנה בספר ילקוט דברי אסף ערך חינוך חובת החינוך אות ט' נסתפק בשאלה הנ"ל, וכתב דדבר זה תלוי במחלוקת אחרונים, דהגה"ק רבינו צדוק הכהן בספרו אוצר המלך על הרמב"ם הל' ת"ת פ"א ה"ג סובר דמצות ושננתם לבניך הוא מצוה שמוטלת על גוף האב כתפלין ומילת בנו, אלא שיכול לקיימה על ידי שליח, ולפי זה מי שחוטף ממנו מצוה זו צריך לשלם לו י' זהובים.

אבל הגאון ר' ברוך בער ז"ל בתשובה שבסו"ס ברכת שמואל על מס' קידושין מצדד שהמצוה על האב הוא רק שיראה וידאג שבנו ילמד תורה ואינו מצוה שבגופו, ולפי זה יש לומר שכל שאחד למד עם הבן אין צריך לשלם לו להאב, דסוף כל סוף הבן למד תורה ושפיר נתקיים המצוה.

וחקר שם עוד: שאם נימא שצריך לשלם להאב י' זהובים, מפני שחטף ממנו מצותו, יש לדון עד כמה פעמים י' זהובים צריך לשלם לו, שהרי הגר"א כתב בשנות אליהו רפ"א דפאה שבתלמוד תורה כל דיבור ודיבור הוא מצוה בפני עצמה, ולפ"ז אין מספר להכמות פעמים של י' זהובים שהוא צריך לשלם לו.

אמנם יש לצדד דכל זה הוא בחובת ת"ת שלומד בעצמו, אבל לגבי לימוד עם בנו נחשב הכל למצוה א', ואינו צריך לשלם לו רק פעם א' עשרה זהובים.

מי שמקליט שיעור ונותן את זה לבנו האם קיים מצות ולמדתם את בניכם?

הנה בחשוקי חמד סנהדרין דף ס"ז עמוד א' חקר בראובן שחלה, והיה צריך להתאשפז תקופה ארוכה בבית חולים, ולכן הקליט את עצמו כשהוא מסביר כמה דפי גמרא שבנו לומד כעת בחיידר, וכן הקליט את עצמו כשהוא אומר כמה שיחות מוסר, וביקש מבנו שישמע זאת, האם כשבנו שומע את הקלטת, מקיים אביו מצות ושננתם לבניך.

ומביא: דבספר נחלת אליהו אות ק"ב כתב שמסתבר שמקיים בזה מצות ושננתם, ומצות תלמוד תורה, שלא גרע מכתובה, דמקיים ושננתם, אך אולי גם שם יש לחקור, אם מקיים מצות עשה דושננתם בכל רגע שלומד איש בספר.

מעדני אשר: לשיטות שמצות ולמדתם זה לא מצוה שבגופו, אלא שחייב לדאוג שבנו ילמד בודאי יוצא לכתחילה מצוה זו.

מי שהניח מזוזה במקום שפטור ממזוזה האם יש לו איסור להורידה משם?

קימ"ל יור"ד סימן רצ"א ס"ב, ומקורו בגמ' ב"מ ק"ב ע"א דאסור ליטול מזוזה כשיצא מביתו.

ובתוס' ב"מ ק"א ע"ב כתבו דאסור ליטלה דמזיקין באים בבית שאין בה מזוזה.

יש לחקור האם האיסור להוריד מזוזה זה רק בבית שהיה חייב במזוזה אבל בבית שאין חייב ע"פ הלכה במזוזה ורק החמיר להניח שם מזוזה האם נמי יש איסור להוריד או דילמא כיון דע"פ הדין פטור ממזוזה מותר להורידו.

הנה בשו"ת משנה הלכות חלק ו' סימן קצ"ז נשאל מאדם שהולך לחופש קאנטרי בלע"ז שפטור מן המזוזה אי הניח מזוזה אעפ"כ אם כשחוזר מותר להסירה.

ומסיק: דלפום ריהטא היה נראה כיון דליכא חיוב בהנחתה ממילא ליכא קפידא להסירה, מיהו בירושלמי סוף מגילה איתא הדר בקונדקי חוצה לארץ שלשים יום אינו צריך ליתן מזוזה אם נתן לא יטול רבי יעקב בר אחא בשם רבי יאשיה מפני מעשה שאירע משעה באחד שנטל והיה קובר את בניו, מבואר מדברי הירושלמי דאפילו הניח מזוזה במקום שאינו מחויב אם נתן לא יטול.

ובשו"ת שבט הלוי חלק ט' סימן רכ"א נשאל בקובע מזוזה בבית הפטור מן הדין כמו פחות מדע"ד אם יש בה מכ"מ סגולת שמירה או אין בה, ונפ"מ אם מותר ליטל מזוזה זו ממקומה.

ומביא ראייה: מהא דאיתא בגמ' מנחות ל"ב ע"ב של בית מונבז המלך היו עושין בפונדקותיהן כן זכר למזוזה, ופירש רש"י של בית מונבז המלך כשהיו מהלכים בדרך נושאין מזוזה עמהם ותולין בפונדק במקל עד הבקר זכר למזוזה וכו' והיינו שבבקר היו נוטלין אותו עמהם כיון שהיה רק זכר למזוזה, והנה לענ"ד בהאי דתולין מזוזה במקום פטור ודאי בין מה"ת בין מדרבנן דאיכא רק גדר זכר למזוזה, ואין חשש בנטילתו ואעפ"י שהיה מקום לדחות דבית מונבז לקחו בבקר מחשש פונדק של גוים, אבל משמעות דברי רש"י אינו כן, ואעפ"י ששם היה רק תלוי במקל, אבל מיסוד הדברים אין הבדל ועיין מס' כלים פ"ז מט"ז, ומקל שיש בה בית קבול מזוזה, וכתב בתוס' י"ט שם ואפשר שהיו אנשים בזמן המשנה נושאים מזוזה עמהם וחשבו זה למצוה ושמירה להם, ולפ"ז גם אלו שתולין במקום פטור גמור חושבים למצוה ושמירה, אבל אין בזה גדרי מזוזה באמת וע"ש בח' אנשי שם כתב דאם היו אנשים כאלה, טפשים היו, ודומים להנהו שכתב הרמב"ם פ"ה מתפלין והיינו מה שזועם הרמב"ם על אלו שעושין מזוזה כאלו הוא קמיע וכו' ועל כרחך מפרש בחידושי אנשי שם האי דכלים לא בגדר צורך שמירה אלא בגדר זכר למזוזה, ונראה דר"ל דבגדר זכר למזוזה הוא דבר לכתחלה, אבל בגדר קמיע לבד משום שמירה לא בגדר מצוה לא נאות לעשות כן, ולפ"ז גם המניחים על פחות מדע"ד הוא לכתחלה רק בגדר זכר דהא אין שם סרך מצוה, איברא בתשובת שבט הלוי ח"ב סי' קמ"ט הראתי בעניי לדעת דגם גדר שמירה שייך הן בתפילין והן במזוזה אפילו שלא כדרך הנחתן, ואין להאריך עוד.

בשורה משמחת
לרכזי קעמפים ונופשונים,
שיבת בין הזמנים, גבאי בתי מדרשות.
 ניתן להזמין את 2 המצגות החדשות והמסעירות
מבית "פלאי התורה"
 מאגר של אלפי חידות נדירות מאתגרות ומחכימות
 עם הפעלה מיוחדת
 בהנחיית הנואם בחסד עליון
 הרה"ג ר' דוד נתנאל שווארץ שליט"א
 לקבלת דוגמאות מהמצגות ולהזמנות -
058-3850360

הודעה משמחת
 אפשר להשיג את שני הספרים החדשים
 שיצאו לאור השנה
ספר מעדני אשר על כל חמשה חומשי תורה
 המכיל מאות חקירות פקנטיות ומאתגרות על הפרשה
 מהגליון הפופלרי מעדני אשר
 בהדפסה מפוארת על דפי קרם
 מפתחות ערכים מפורט

ספר מעדני אשר על חג הסוכות
 המכיל מאות חקירות פקנטיות ומאתגרות על חג הסוכות
 מהגליון הפופלרי מעדני אשר
 בהדפסה מפוארת על דפי קרם
 מפתחות ערכים מפורט
 ניתן להשיגם בכל חנויות המובחרות
 ברחבי תבל

מדור משיב כהלכה

מדור זה נודב ונערך ע"י ידידנו ר' **מרדכי זיסקינד הגר שליט"א** מנהטן

משיב כהלכה שינוי וידעת ההלכה - הלכות שבת
כל השאלות הם משו"ע ומשנה ברורה

- א] חידה. איזה איש ביקש להיהפך לחיה או לעוף?
- ב] חידה. 'ודברת במ' (דברים ו, ז) ולא בדברים בטלים, מתי אין איסור לדבר דברים בטלים?
- ג] חידה. איזה מצוה שייכת רק לעתיד לבוא?
- ד] חידה. סיבה נוספת לפטירת משה במדבר מרומזת בפרשתינו.
- ה] חידה. איזה דבר איסור הותר להם כשנכנסו לארץ, ומה הזהיר אותם מחמת כן.

ידעת ההלכה הלכות שבת

- ו] **חידוד - ניפוח גלגל ים.** משה לוי ואהרון וייס הם שני חברים הגרים בשכנות, בשבת ביקר אהרון אצל משה, משה בקש מאביו שינפח לו את גלגל הים שלו, ור' לוי אכן עשה זאת. אהרון אמר למשה שיש לו בבית גלגל ים זהה והוא רץ לביתו ובקש מאביו שינפח לו את הגלגל ור' וייס אכן נפח לו את הגלגל. לר' לוי אסור היה לנפח את הגלגל ולר' וייס מותר לכתחילה לנפח אותו. הכיצד? (אותם גלגלים בדיוק, אותה שנת ייצור וכד' וההורים נפחו אותם בצורה זהה בפייהם). [סימן שמ]
- ז] **שאלה - סעודה שלישית.** ר' יונתן האריך בסעודה שלישית לתוך מוצאי שבת, אמר המבדיל בין קודש לחול, הדליק את הקומקום החשמלי והכין לו כוס קפה שחור, האם מותר לו להמשיך בסעודתו? מה הדין אם באמצע סעודה שלישית (אחרי צאת הכוכבים) התפלל ערבית, האם רשאי לחזור לסעודתו אחרי התפילה? האם בשני המקרים 'אמר רצה' בברכת המזון?
- ח] **שאלה - מוליד ריח.** ר' יהודה משתמש בשבת בספריי דאודורנט. הדאודורנט מוליד וודאי (פסיק רישא) ריח טוב בבגדים שלו. האם מותר לו להשתמש בדאודורנט בשבת?
- ט] **שאלה - טיפול רפואי בבעלי חיים.** הפרה של ר' אהרון חלתה. האם נתיר לו להזריק לה זריקה ולתת לה תרופות בשבת?

כללי השתתפות

1. כל תשובה נכונה, אפילו לשאלה אחת תזכה את השולח להיכנס להגרלה על סך 1000 ₪.
2. כל תשובה נכונה על כל שאלה, הינה זכות נוספת להשתתף בהגרלה, כך שכל מי שישלח יותר תשובות לכל השאלות מגדיל את סיכוייו בהגרלה.
3. כל חודש, בראש חודש תערך הגרלה בין כל השולחים, הזוכה ייבדקו תשובותיו, יתקבלו אך ורק תשובות מפורטות.
4. ניתן לשלוח כל שבוע את התשובות של אותו שבוע, או עד ראש חודש.
5. **שימו לב חשוב מאוד:** קבלת התשובות הינה אך ורק לפקס מערכת משיב כהלכה 077-5558617 או במייל meir.s1000@gmail.com נא לציין בתחילת המכתב על כמה שאלות השיבו, וכמו"כ שם מלא, כולל/ ישיבה. ועיר וטלפון וכמו"כ נא לציין על איזה פרשה השיבו, [לברורים ופרטים נוספים בטלפון 053-3154010 בשעות הערב בין 8:00 ל-9:00 בלבד]. השולחים בכתב יד, בפקס, להקפיד על כתב ברור וקריא שיהיה ברור לאחר משלוח הפקס. כתב לא ברור לא יכנס להגרלה. יש עדיפות לשלוח תשובות מוקלד במייל כי כך זה יכנס בעזרת "לספר שיצא לאור בעתיד בל"ג. שאר עניני העלון לא שייכים לפקס או מייל או טלפון זה, אלא כמצויין במסגרת ע"ג העלון.

תשובות ניתן לשלוח עד ר"ח אלול

האם גלילת הקלף של המזוזה מעכב

והמניח קלף של מזוזה שאינה גלול לא קיים המצוה?

בפרשתן ר"ט וכתבתם על מזוזות ביתך וגו'.

איתא בגמ' מנחות ל"א ב' א"ר חלבו חזינא ליה לרב הונא דכריך לה מאחד כלפי שמע, ופירש רש"י, שלאחר שנכתבה כופלה וגוללה מצד שמאל לצד ימין, והיינו מאחד כלפי שמע וכו'.

וכן כתב הרמב"ם פ"ה מהל' מזוזה ה"ו **וכן פסק בטוש"ע** סימן רפ"ח ס"ד כשכופלים המזוזה גוללים אותה מסופה לתחלתה עד שתמצא כשיפתחנה הקורא לקרותה יקרא מראש השיטה שמע ישראל לסופה, ואחר שגוללה מניחה בשפופרת של קנה או של עץ או של כל דבר.

יש לחקור גלולת המזוזה מסופה לתחלתה לפני קביעתה במזוזת הבית, אם היא לעיכובא, או שמא יכולים לקבועה כשהיא שטוחה ומכוסה בניילון או בזכוכית ונראית לעיני כל רואה, והיא קבועה כך במזוזת הבית.

הנה בשו"ת יביע אומר חלק ח' יורה דעה סימן ל' **האריך בהאי שאלה:** והביא ראייה מהא דאיתא בגמ' מנחות ל"ד א' ת"ר וכתבתם על מזוזות ביתך, יכול יכתבנה על האבנים, נאמר כאן כתיבה ונאמר להלן כתיבה, מה להלן על הספר אף כאן על הספר, ופירשו התוס', דליף מדכתיב גבי סוטה, וכתב הכהן את האלות בספר, והתם ספר ממש בעיני ולא ע"ג אבנים. א"נ יליף מס"ת שהמלך כותב, שנא' וכתב לו את משנה התורה הזאת על ספר אלמא דאי לאו גזירה שוה הוה אמינא שיכתבנה על אבנים, אף על פי שאי אפשר בשום אופן לגלול ולכרוך האבן, אלא להניחו שטוח כמות שהוא, ומוכח שאף בלא גלילה וכריכה שפיר דמי. והשתא נמי שצריך לכותבה על ספר אין הכריכה והגלילה מעכבת כלל, ויכול להניחה שטוחה ולקבועה כך במזוזת הפתח, ועי"ש שמביא שהיה פוסק אחד שרצה לפסול אף בדיעבד מזוזה פתוחה כיון דלמסקנא ילפינן בגזירה שוה מספר תורה, א"כ בעינן שיהא גלול כמו ספר תורה, אבל דחאו בשתי ידיים.

וכן כתב בספר מזוזות ביתך סימן רפ"ח שער הציון ס"ק ל"ט שאין מעכב הגלילה במזוזה, ומביא ראייה מגמ' הנ"ל, וכותב דכן משמע בלבוש.

ובשו"ת שבט הקהתי חלק א' סימן רע"א כתב שכוונתו למה שכתב הלבוש סימן רפ"ט ס"ק א' כשכא לקבועה יתננה בשפופרת של קנה או של כל דבר, כדי שלא תפתח גלילתה ותתקלקל מהרה, משמע דכל הסיבה של הגלילה שלא יתקלקל, אבל בלא סיבה זה אינו מעכב.

מדוע אין מברכים ברכת שהחיינו כשקובעים מזוזה

מאי שנא משאר מצוות דמברכים?

יש לחקור האם כשקובעים מזוזה מברכים עליו ברכת שהחיינו כמו שמברכים על כל מצוה הבאה מזמן לזמן או דילמא אין מברכים עליו שהחיינו.

הנה ברבינו בחיי בפרשתן כתב דהקובע מזוזה צריך שיברך אשר קדשנו במצותיו וצונו לקבוע מזוזה, וכן צריך לברך שהחיינו, כדין מצוה הבאה מזמן לזמן.

וכן כתב הרמב"ם הלכות ברכות פרק י"א הלכה ט' כל מצוה שהיא מזמן לזמן כגון שופר וסוכה ולולב ומקרא מגילה ונר חנוכה, וכן כל מצוה ומצוה שהיא קניין לו כגון ציצית ותפילין ומזוזה ומעקה, וכן מצוה שאינה תדירה ואינה מצוייה בכל עת שהרי היא דומה למצוה שהיא מזמן לזמן, כגון מילת בנו ופדיון הבן מברך עליה בשעת עשייתה שהחיינו, ואם לא בירך על סוכה ולולב וכיוצא בהם שהחיינו בשעת עשייתה מברך עליהן שהחיינו בשעה שיצא ידי חובתו בהן וכן כל כיוצא בהן.

ובספר האשכול הלכות מזוזה כתב דאי בעי לברך שהחיינו הרשות בידו, אבל ברכת לקבוע מזוזה חובה, משמע דסבירא ליה שחובה ליכא לברך שהחיינו אבל אם רוצה יכול.

אבל הפרישה יורה דעה סימן רפ"ט מובא בש"ך סימן רפ"ט ס"א **חולק על זה:** דהקשה וז"ל והא דאינו מברך שהחיינו על מזוזה, ותירץ משום דאינו בא מזמן לזמן ושאינו טלית ובגד שלובשו שמברך עליו שהחיינו שהוא משום שמחה ובמזוזה אינו מברך על שזיכהו השם יתברך בבית אלא על מצות קביעת המזוזה.

**תשובות אפשר לשלוח
עד יום ב' בערב**

להרב אשר אנשיל שוורץ שליט"א רח"ת תכלת מרדכי 4/15 רמת בית שמש
לברורים בכל ענייני המערכת, בטל: 053-3166560
מייל: m0533166560@gmail.com
פקס: 077-4448278

מכתבים למערכת

האם אדם בריא יכול לעשות הבדלה בתשעה באב שחל במוצ"ש לחולה שצריך לאכול

האם נקרא בר חיובא

מה שחקרתם בשם מרן הדברי יציב זצ"ל ומרן השבט הלוי זצ"ל בחולה שצריך לאכול בתשעה באב שחל במוצאי שבת האם אדם בריא יכול לעשות לו הבדלה האם נקרא בר חיובא או דילמא אינו יכול לעשות הבדלה דנקרא אינו בר חיובא.

הרה"ג שלמה לאבל שליט"א ירושלים

נראה להעיר, דמו"ח הגאון הגדול ר"א רובינשטיין גאב"ד אנטווערפן זצ"ל דן בזה בספרו שו"ת מגדנות אליהו ח"ד סי' נ"ד ומסיק דאם האשה אינה מתענה בט"ב לכתחילה יבדיל הבעל בשבילה והיא תשתה הכוס או קטן שהגיע לחינוך ברכות ובוה יוצא הבעל בהבדלה גם בשביל עצמו, והנה לגבי המתענה אם יכול להוציא, ע"י מג"א סימן תקפ"ו סי' ג' דמהר"ם מרוטנברג התענה ברה"ה והוציא ב"ב בקידוש, וכ"כ במטה אפרים שם סי' דהמתענה יכול להוציא בקידוש, והאריך בכ"ז מו"ח במגדנות אליהו ח"א סי' קל"א ובח"ד סי' ס"ד מדברי המשנ"ב שם סי' ו' ובשניה"צ סי' ו' ומדברי החכם צבי סימן קס"ה דנזיר א"י לברך על כוס ברהמ"ז, אבל ברמ"א סימן רע"ב סי' ט"ט מפורש דמי שנדר מיין יכול לקדש לאחרים עיי"ש, מלבד אם נחלק שהמתענה חייב בקידוש רק הוא אנוס אבל בט"ב באב שכולם מתענים אפ"ל דאין חיוב הבדלה כלל, אבל מסתבר דלא הפקיעו חכמים הבדלה דא"כ גם חולה היה פטור [ובאמת יש פוסקים דט"ל כן אבל לא נקטין כוותיה], אלא דמקרי אנוס ושפיר יכול להוציא, ועד כמה שאין חסרון מצד שתיית היין ממילא יוצא גם בעצמו בהבדלה.

הרה"ג משה יחיאל הכהן רטאה שליט"א ירושלים

יש לציין מה שהביא הגר"א ווייס בקובץ דרכי הוראה בשם הגרי"ש אלישיב דאין הבעל יכול להוציא את אשתו כיון שהוא מצווה בצום אינו בר חיובא ביום זה במצות הבדלה, אולם הוא סובר כמו שהבאתם מהשבט הלוי דשפיר מוציא הבעל את אשתו בהבדלה, וכן שמעתי מהגר"מ יאדל שהגר"י פישר הבדיל עבור אשתו והיא שתתה, וכ"ז הגרש"ז אויערבאך בספרו הליכות שלמה עמ' תנ"ז והגר"א וולדינברג בשו"ת ציץ אליעזר ח"ד סימן מ"ד והגר"מ מ"ו קל"ב בספרו משנה הלכות ח"ז סימן ט"ז.

מדוע נחרב בית המקדש בשביל עוונות הרי הדר בארץ ישראל מתכפר לו כל עוונות

מה שהקשתם בשם אחרונים על הא דאיתא בגמ' ל"א עמוד א' אמר רבי אלעזר כל הדר בארץ ישראל שרוי בלא עון, דיש להקשות מדוע נחרב בית המקדש בשביל עוונות, הרי הדר בארץ ישראל מתכפר לו כל עוונות, ותרצתם בארבעה אופנים נפלאים.

הגאון גמליאל הכהן רובינוביץ שליט"א מח"ס "גם אני אודך" ו"פרוס יוסף החזק" על המועדים

ע"פ מה שכתב בספיק"ק קדושת לוי פרשת ויצא, שיעקב אבינו אפילו כשהלך בחוץ לארץ, הלך איתו קדושת ארץ ישראל, ע"ש, ואם כן יש לומר שיש גם להיפך, שאדם שהוא שקוע בעבירות רח"ל, אפילו הוא גר בארץ ישראל, הרי הוא כאילו גר בחוץ לארץ, ולכן לא נתכפרו לו העוונות בגלל שגר בארץ ישראל, שהמחילה על העוונות בארץ ישראל, זה רק על חטא בשוגג ובאקראי.

הרה"ג משה הלוי לוינגער שליט"א נוא יארק

נראה לתרץ בהקדם קושיא דהנה גרסינן שבת ל"ג א' "בעון גלוי ועבודה זרה והשמטת שמיטין ויבולות גלות בא עולום ומגלין אותן ובאין אחרים ויושבין במקומן" עיי"ש דשמיטה מקרא, וכן במתני' אבות פ"ה מ"ט וכן נאמר בדברי הימים פ"ו כ"ג "עד רצתה הארץ את שבתותיה כל ימי השמה שבתה למלאות שבעים שנה", ותמה בהו, ע"י מדרש שמואל אבות פ"ה מ"ט ופירוש אברבנאל על אבות שם "למה תהיה שמטת הארץ סבת הגלות כעכו"ם ושפיכות דמים שהם העבירות החמורות" עיי"ש שהארץ בענין שמיטה וקדושתה, ולפי קו' הנ"ל, י"ל דאיה"ג באמת עיקר הסיבה ה' הג' העבירות, אמנם היות שזולזו בקדושת הארץ ע"י חילול וביטול שביעית, שזה מורה על קדושתה עיי"ש באברבנאל, א"כ ממילא לא כיפר לו ועוולו זה שדר בה, וא"כ ע"כ גלו, ומש"ה הוסיף התנא סיבת השמיטה עם הג' העבירות, דבלי שמיטה ה' אפשרות שיכפרו עונם, וכמשה"ק, ועכשיו שבטלו ממילא אין כאן כפרה וע"כ גלו.

גואל הדם שהרג בשוגג את הרוצח האם חייב לבנות גולת דווקא במזיד מותר לו להרוג

מה שהקשה הרה"ג מנחם גד ארנרייך שליט"א על מה שכתב הערוך לנר מכות י"ב עמוד א' דגואל הדם אינו נהרג דוקא כשהרג במזיד, אבל אם הרגו בשוגג גולה, דקשה ממה שכתב בפרישת מסעי ורצח גואל הדם את הרוצח אין לו דם, וברש"י אין לו דם הרי הוא כהורג את המת שאין לו דם, א"כ לפי טעם זה אין חילוק בין שוגג ומזיד.

הרה"ג נח גרינברג שליט"א אשדוד

נראה לתרץ ע"פ מה שכתב בערוך לנר שם דף י"ב עמוד א' במה דכתב אין לו דם, פי' רש"י בחומש, הרי הוא כהורג את המת שאין לו דם וע"כ. הרי דסבירא ליה דלו ארוצח קאי. אכן יונתן בן עוזיאל פי' לית ליה סדרין דקטול, הרי דמפרש דלו אגואל הדם קאי שאין לו דין מיתה כשהרגו. ויש להבין מ"ט פירוש רש"י פירוש אחר הוצא מפשוטו, אבל י"ל דבפרוש זה פליגי ריה"ג ור"ע דלריה"ג דסבירא ליה ורצח מצוה, ה"ק קרא ורצח גואל הדם את הרוצח, דהיינו שיהרגו כי אין לו דם, הרי הוא כמי שאין לו דם כפירוש רש"י, דאין לפרש שאם יהרגו אין דין מיתה עליו, דפשיטא אם צותה התורה שיהרגו שאין חייב אם עשה מצות הכתוב, וכי' לפי הנ"ל בשוגג דאין מצוה להרוג הוויא כמתעסק כן מתחייב עליו.

מי שקיבל שבת מוקדם בשבת שחל בו תשעה באב או שבת חזון האם מותר לאכול בשר ולשתות יין

מה שכתבתם בשם שו"ת משנה הלכות ח"א חלק י"א סימן תמ"א דבשבת חזון המתפללים מעריב קבלת שבת מוקדם יכולים לאכול בשר אפילו שעדיין לא לילה ממש הוא דכיון שקבלו עליהם שבת והוא כבר מפלג המנחה ולמעלה שיעכ"פ חל הקבלה יכולין לאכול, ואפילו אם חל תשעה באב בשבת ונדחה ליום א' ג"כ אם קבל עליו שבת מותר לו לאכול סעודת שבת ומקדש על היין כבכל שבת.

הגאון המפורסם רבי שמאי קהת גראס שליט"א דומ"צ מחזיקי הדת, אהבת תורה, הישר והטוב, בית הוראה דרשיבת מיר, לשנת הפוסקים ביהר עילית, אוצר הפוסקים סוריא, קנין תורה פסגות ירושלים (כדור)

נראה להוסיף עוד טעם דמותר, דהא קימ"ל דבסעודת מצוה מותר להשתטח מותר לאכול בשר ולשתות יין סימן תקנ"א סי' א' לא גרע סעודת שבת דיוצא אי סעודת שבת, משאר סעודת מצוה דמותר בבשר ויין ואפילו בערב תשעה באב מותר, עיי"ש ברמ"א, ואע"ג דהתם כתב המגן אברהם דאחר חצות אסור בערב תשעה באב, ועיי"ש בשעה"צ סי' פ"ט דמקל רם התחיל לפני חצות מותר להמשיך לאכול אחר חצות בשר ויין מ"מ בערב שבת אחר חצות אין דינו כערב תשעה באב אחר חצות אפ"ל שחל תשעה באב בשבת, כיון שנדחה התענית ליום א' א"כ שערב שבת אין דינו כערב תשעה באב אחר חצות, וכיון דהוה סעודת שבת סעודת מצוה מותר בבשר ויין אע"ג שעדיין לא הוה לילה.

הרה"ג מנחם גד ארנרייך שליט"א כולל גור ירושלים

נראה להביא אדיה, ממה שמביא במשנה ברורה סימן תקנ"א סי' ב' בשם המגן אברהם דבמוצאי שבת חזון מיד שהתפללו הקהל ערבית במוצאי שבת אף על פי שהיחיד לא התפלל עדיין והוא בתוך סעודתו אסור בבשר ויין, וכותב בשער הציון דהסברא דנגרר אחר הבית הכנסת איפה שהוא מתפלל זה שייך כשהקהל עושה מעשה בקום ועשה ולא בשב ואל תעשה, כשהיחיד קיבל שבת והציבור לא, א"כ בודאי שמוטר בבשר ויין.

הרה"ג ממתיהו ישראל הורוויץ שליט"א ליקודו מחבר ספר "אוצרות הים" על מסכת ברכות

נראה להעיר, דבספר מעין אומר ח"ב הביא תשובות מהגר"ר עובדיה יוסף זצ"ל מובא שאם רגיל לעשות שבת מוקדם אפשר להקל, אבל אין לעשות כן להדיא כדי לאכול בשר ויין.

אדם שהיה מעורב בתאונת דרכים והרג בשוגג האם יש ענין שילך לגור בעיר אחרת

מה שהעיר בעל שבט הקהתי משר"ע יו"ד סימן ש"ו דרופא שהמית נודע לו ששגג גולה על ידו וכו', דמשמע שיש דין גלות בזמננו.

הגאון ישראל שוורץ שליט"א רב קהילת צאנז ביהר, דומ"צ אוצר הפוסקים, שעיר הוראה, גוש שמונים, וראש כולל דברי חיים נראה להעיר, דמש"כ ברמב"ם הלכות רוצח ושפיכת דמים פ"ק ח' הלכה ב' בימי המלך המשיח מוסיפין שלש אחרות על אלו השש שנאמר וזברים י"ט ויספת לך עוד שלש ערים על השלש האלה, והיכן מוסיפין אותן בערי הקניז והקניז והקדמוני שנכרת לאברהם אבינו ברית עליהן ועדיין לא נכבשו, ועליהן נאמר בתורה דברים י"ט ח' ו' ואם ירחיב ה' אלהיך את גבולך כאשר נשבע לאבותיך ונתן לך את כל הארץ אשר דבר לתת לאבותיך ויספת לך עוד שלש ערים על השלש האלה, והקשו האחרונים למה צריך ערי מקלט בימי מלך המשיח הא לא יהיה מיתה אז, עיין ערוך לנר מכות ט' ע"ב וי"ל לפי מש"כ החיד"א חומת אגן פרשת שופטים דכשיבא מלך המשיח ילכו כל מי שהיה חייב גלות לערי מקלט, וכיכ בדי משה וזברים רבה פי' סימן ל' ולפי"ז א"ש היטב דצריך ערי מקלט משום מי שנתחייב מכר לפני ביאת מלך המשיח בגלות, ולפי"ז י"ל דזה הכוונה בשר"ע גדולה על ידו, היינו דנתחייב גלות ויצטרך להשלים כשיבא מלך המשיח. וכמו מי שנתחייב טחאת ויצטרך להשלים כמבואר בחז"ל, אבל בזה"ל ליכא גלות וכמבואר בטור ח"פ סימן תכ"ז שהבאתם, ויש להוסיף ממש"כ הלכות שבתות הגאונים סימן רמ"ט דמכות דאורייתא ליכא איאדם משום דקימ"ל הוסיף לו רצועה אחת ומת היה זה גולה מנאן למדין אדם מכין מכות דאורייתא שאם נתחייב גלות כיצד הוא עושה ולהיכן הוא גולה עכ"ל, משמע דבזה"ל ליכא גלות.

הרב מנחם דוד יעקבסון שליט"א פתח תקוה כולל "זוגל תורה" בסיון

מה שהעיר בעל שבט הקהתי מהא דקימ"ל יו"ד סימן ש"ו דרופא שהמית נודע לו ששגג גולה על ידו וכו', דמשמע שיש דין גלות בזמננו, ותירץ דבא השמיענו חומרת המתרשל בכך, גם אני תרצתי כן ושוב דמצאתי שכן כתב בשמטת אברהם בשם הגרי"ש אויערבך זצ"ל, אמנם בהגהות הערות לטור שירת דבורה שם כתב שהכוונה שגילה מעצמו, והביא דברי רש"י פ"ה נה ט"א מ"ד איש אחיו מיד שהוא אוהב לו כאח והרגו שוגג, אני אדרוש, אם לא יגלה ויבקש על עונו לימחל, שאף השוגג צריך כפרה, ואם אין עדים לחייבו גלות והוא אינו נכנע, הקדוש ברוך הוא דורש ממנו. כמו שדרשו רבותינו ז"ל והאלקים אנה לידו במסכת מכות י"ב הקדוש ברוך הוא מזמנן לפונדק אחד וכו', ועיין מהרש"א ירושלים אגרות מסכת מכות דף י"ב עמוד ב' דמשמע גדולה ע"פ עצמו, אמנם בחידושי הריטב"א מכות ב' משמע שאינו גולה ע"פ עצמו.

איך יכול להיות שעשו גמילות חסד בזמן בית המקדש השני הרי היה ביניהם שנאת חנם

מה שהקשתם על מה דאיתא בגמ' יומא ט' ע"ב מקדש שני שהיו עוסקים בתורה במצות ובגמילות חסדים מפני מה חרבו, מפני שהיתה בו שנאת חנם, ע"ש. והקשתם איך יכול להיות שבזמן בית המקדש השני עשו גמילות חסדים, הרי היה ביניהם שנאת חנם, ותרצתם בחמשה אופנים.

הרב יעקב ישראל מייזנער שליט"א לונדון

נראה להעיר, דהנה איתא במשנה אבות פ"א משנה ט"ו והוי מקבל את כל האדם בסבר פנים יפות. ופירש התפארת ישראל שם בסי' ס' "והוה הגמילות חסדים והשתטח לתעשה להאורה, וגם לחברת האנשי, שענין תגברו אהבה בין אדם לחבירו, אולם עיי"ל ריווחי גם העושה, שעיי"ז ירבו אוהביו, ואי אפשר לאדם הצלחה גדולה יותר ממה שירבו אוהביו ומכבדיו של אדם", ע"ש. הרי מבואר שמי שעושה גמילות חסדים לבי סבר פנים יפות הוי כמי שעושה גמילות חסדים בלי אהבה, ולכאורה הגמילות חסדים בזמן בית המקדש השני היה בלי סבר פנים יפות כיון שהיה ביניהם שנאת חנם, וא"כ לא היה אהבה ביניהם, ובשביל זה נחרב הבית"מ"ק.

גליון זה נודב לעילוי נשמת אבי הרב יעקב בן חיים צבי המר ז"ל נלב"ע כ"א אב ת.נ.צ.ב.ה.

גליון זה נודב לעילוי נשמת הקדושים שנרצחו ע"י בני עוולה בחזרתם מתפלה בכותל המערבי הרה"ג שלום מרדכי ריניץ ז"ל ובנו הילד יששכר דב ז"ל נעקבו על קידוש השם כ"ב אב תשס"ג ת.נ.צ.ב.ה. הונצחו ע"י המשפחה

גליון זה נודב ע"י ידידיו הרב יונה צבי פרישמן שליט"א בית שמש לרגל שמחת הבר מצוה לבנו הינוק והכים כמר יהודה לייביש נ"ו יאה רעוא שבוכות זיכור רבבות ירווה נחת מכל יוצאי חלציו וצריחה בכל אשר יפנה